

Jerusalembrevet

NYHETSREVE • NOVEMBER 2009
SWEDISH CHRISTIAN STUDY CENTRE (SCSC)

Juda öken. Solen på väg ner. Ett rum för eftertanke, i världens och historiens mittpunkt, som öppnar sig inåt och utåt.

Foto: Maria Wälsten

Ytan mot det okända växer

Numera är vi mer intresserade av att ge och hantera "information" än att fördjupa oss i de "stora frågorna". I stället för mer kunskap söker vi upplevelser, konsumtion och underhållning. Kanske är denna trend inte så konstig. Vi blir trötta av att en så stor del av vår tid går åt till att hantera mejl, Facebook och andra informationsflöden. I det läget passar en deckare mycket bättre än en bok som diskuterar konsekvenser av islams starkare ställning i Europa.

I den del av världen där jag nu bor är det likadant. Både kyrka och samhälle lider akut brist på reflektion och tilltro till kreativa tankeutbyten. Kanske kan man till och med säga att här är det uppenbart vad "ideologiernas död" åstadkommer. Religion och politik kännetecknas av extremism och andra former av radikaliserings. Ett slags ointresse för att ifrågasätta och tänka, där allt bokstavligen "är som det är" och inte kan vara på ett annat sätt.

Mycket i de studieresor, föreläsningar och fältstudier som SCSC arrangerar handlar om konkreta förhållanden. Det kan vara en övernattnings i kristna hem i Betlehem, ett möte med några judar vid Västra muren, ett sam-

tal med en muslimsk taxichaufför som berättar hur han firar ramadan eller ett föredrag om några fynd vid en arkeologisk utgrävning i Petra.

Vår erfarenhet är att även de små, små sakerna räknas, att obetydligheterna sällan är det – obetydligheterna visar sig även i de små ting, i de företeelser vi vant oss vid till den grad att de blivit osynliga, eller gjorts osynliga av vår tids brist på reflektion eller ifrågasättande.

Jag hoppas att vi ännu mer i vårt utbildningsarbete ska begrunda vardagligheter, men också ta bättre vara på det ifrågasättande avstånd som föreläsningar, böcker och debatter kan ge oss.

När jag här och där drar en lans för "reflektion och debatt" brukar jag också säga att "mer kunskap kan göra oss ödmjuka och nyfikna på livet". Och så ritar jag två ringar på ett papper. Ytan i den mindre ringen representerar allt det jag redan känner till. Men vad händer när jag börjar förstå mig själv i en global värld ännu mer och bättre? Jo, även kontaktytan med det jag inte vet och förstår, växer. Vilket i sin tur väcker nyfikenhet och gör oss ödmjuka.

Det finns betydelsefulla förmågor och livsmönster som vi vinner om vi målmedvetet skapar tillfällen för reflektion och debatt i olika sammanhang. Jag vill tro att SCSC, just genom att möjliggöra intellektuell och erfarenhetsbaserad bildning, bidrar till en bättre och fredligare värld. En studie-cirkel är genialisk på många vis.

Sune Fahlgren
Direktor SCSC

Jerusalembrevet är ett nyhetsbrev från Bildas studiecenter i Jerusalem där vi berättar om verksamheten och kort kommenterar aktualiteter i det heliga landet. Vill du ha kommande nyhetsbrev kan du sända din e-postadress till scsc@bildanu

Cecil de Rozario,

rektor för Sta Birgitta folkhögskola:

— Jag saknade Jerusalem bland alla mina resmål och det här var ett unikt tillfälle att uppleva en Birgittaresa. Veckan blev en mycket lyckad ekumenisk upplevelse. Vi som var så olika till bakgrund, tillhörighet och kynne utvecklade en effektiv och vänskaplig studiegemenskap. Birgitta är en levande historisk, aktiv stormamma som för mig tidigare framstod som lite mystisk och kufisk. Nu hoppas jag hon kan åstadkomma förändringar i vår skolas folkbildning!

Henrik Engholm,

lärare Livets Ord University:

— Birgitta har inte haft någon personlig betydelse för mig tidigare, men efter mötet med hennes visioner och med dagens Birgittasystrar, samt genom att be hennes bön under en vecka har hon kommit mig närmare, och jag känner mig lite stolt över att hon kom från Sverige.

Lisbeth Gustafsson, journalist och kultursekreterare i Svenska kyrkan:

— Den här gången var det nog Birgitta-programmet som valde mig. Jag behövde stillhet och tid för egen fördjupning. Programmet blev, med sin växling mellan textläsning ur Birgittas uppenbarelser och besök på vallfartsplatserna, en pilgrimsfärd i både det yttre och det inre.

Möte med Birgitta och hennes systrar

I ett första arrangemang i Bilda Classics åkte en grupp till Jerusalem för att möta den heliga Birgitta. Daniel Braw som deltog i resan berättar här om detta spännande möte.

Ett konkret möte med en person som levde på 1300-talet kan låta märkligt, men det var inte desto mindre vad deltagarna i Bildas och Svenska Teologiska Institutets studievecka om den heliga Birgitta fick uppleva. För Birgitta var inte bara kyrkopolitiker och ordensgrundare, hon var också en säreigen författare med en stark personlighet som lyser igenom allt vad hon skrev. Och som pilgrim besökte hon samma platser som pilgrimer från hela världen besöker än idag – så fotspåren är inte bara bildiga.

Birgittaveckans dagar började i regel med högläsning av och samtal omkring Birgittauppenbarelser av olika slag – biografiska uppenbarelser, uppenbarelserna i Gravkyrkan och visionen av Kristi födelse. Ibland var de enklare att ta till sig, ibland svårare och ibland rent omöjliga. Birger Bergh skriver i sin bok *Heliga Birgitta: Åttabarnsmor och profet* (Historiska Media, 2002):

Rent stilistiskt sett är Birgittas uppenbarelser mycket originella, framför allt genom hennes sätt att använda bilder. Hon gör i sitt bildspråk bruk av snart sagt vad som helst, från barnmorskor till igelkottar. Hon tycks inte finna något egendomligt i att likna sin egen själ vid en ost...

Stilbildande uppenbarelser

Men att läsa hennes uppenbarelser högt och tillsammans var i alla händelser lärorikt och det stimulerade dessutom till reflektion, bland annat över kunskapens förutsättningar och former. Hur visste Birgitta vad hon visste, eller trodde sig veta? Hur vet vi?

När det gäller Jesu födelse var Birgitta för övrigt banbrytande: bädden som traditionellt hade funnits med i framställningarna försvann i hennes vision. Jesus föddes direkt på marken, och Maria tillbad den nyfödde. Som Aron Andersson skriver i boken *Birgitta och det heliga landet* (Statens historiska museum, 1973):

Birgittas uppenbarelse i Betlehem har aldrig avlösts av någon ny uppfattning av det stora julmysteriet. Hennes ord har blivit bestående, och deras inflytande kan följas än i dag i an-

daktsbilder med framställning av Jesu födelse, från dyrbara verk i textil och mosaik till enkla och fattiga krubbor i trä och lera.

Resten av dagarna fylldes av kortare utflykter: till Betlehem och Födelsekyrkan, till Gravkyrkan, till Lasarus grav och till kyrkorna på Olivberget, där vi i den ryska Maria Magdalena-kyrkan fick uppleva bokstavligen pietetsfull städning och rengöring av ikoner och inventarier. Men dagarna fylldes inte till brädden – i programmet ingick mycket fri tid och stort utrymme för egna intressen som shopping, kyrkobesök och kamelridning.

Lugn och frid

Gruppen fick också tillfälle att möta Birgittas moderna systrar, både vid Birgittahögtiden på Svenska Teologiska Institutet och vid besök i deras kloster i Betlehem och Jerusalem. Birgittinerna är idag en i högsta grad internationell orden: i det heliga landet finns systrar från Indien, Filippinerna och Mexiko, och bara i Indien finns det 20 birgittinkloster. I Betlehem berättade Sr Abraham, ursprungligen från Danmark men sedan länge bosatt i Jerusalem, om Birgitta och birgittinerna – bland annat om det uppseende Birgittas planer om gemensamma kloster för munkar och nunnor under ledning av abbedissor väckte.

Både i Jerusalem och Betlehem rådde det sådant lugn och sådan frid bland Birgittasystrarna att man kunde undra hur den verkliga Birgitta som vi känner från uppenbarelserna egentligen hade passat in.

Med i Birgittagruppen fanns Stephan Borgehammar, professor i praktisk teologi vid Lunds universitet, som har varit med och gett ut Birgittas uppenbarelser på svenska och nu arbetar med en komplett utgåva på engelska. Borgehammar höll två uppskattade föreläsningar: om Birgitta som pilgrim och om spåren av det heliga landet i Sverige – i arkitektur, traditioner och faktiskt ortsnamn. Det finns tio platser i Sverige som heter Jerusalem!

SCSC:s ordbok

För studiegrupper och andra intresserade fortsätter vi här en serie ordförklaringar. Ordboken samlas på vår hemsida www.bilda.nu/scsc

F

Falafel | Populär maträtt i hela Mellanöstern. Kikärtsbollar som man äter med diverse tillbehör som humus och sallad, ofta i pitabröd. Ingår också ofta i Meze, Mellanösterns svar på det svenska smörgåsbordet. Troligt ursprung Egypten.

Fatah | al Fata (arabiska "erövring"), en palestinsk organisation som bildades 1959 av bland andra Yasir Arafat. Målet var att befria hela Palestina genom väpnad kamp mot Israel från grannländerna. Organisationen fördrevs successivt från dessa områden och målsättningen modifierades. År 1989 valdes Arafat till ordförande, och sedan 1990-talet har den varit huvudpart i förhandlingarna med Israel. Fatah fick från 1994 huvudinflytande i Gaza och på Västbanken, men kritik mot styret ledde till förlust i det palestinska valet 2006 och framgång för Hamasrörelsen.

Fassouta | Det finns cirka femtio arabiska byar i Galileen. En av dem är Fassouta, knappt fyra kilometer från gränsen till Libanon. De flesta kristna i den byn är grekiska katoliker, så kallade melkiter.

Fatimas hand | (även kallad hamsa) är en handliknande symbol med fem fingrar som representerar "islams fem pelare" (bönen, fastan, trosbekännelsen, valfärden och allmosan). Fatima var profeten Muhammeds yngsta dotter. Symbolen förekommer i Mellanöstern på dörrposter, som amulett och smycke och den anses skydda mot onda krafter och ge tur och lycka. Även i judisk kultur förekommer denna symbol, ibland kallad Mirjams hand och då står de fem fingrarna för de fem Moseböckerna.

Festrulle | En bokrulle med heliga texter kallas inom judendomen för festrulle (megillah), till exempel Esters bok som läses under Purimfesten. Till vardags betyder uttrycket "hela festrullen" (kol megillah) rubb och stubb, hela baletten.

Foto: Gustav Sandgren

Resan i Birgittas fotspår erbjöd tillfälle för nya upptäckter och kunskaper – och möten med äkta Birgittasystrar.

Helig avund

Gruppen fick också en föreläsning av den grekisk-ortodoxe ärkebiskopen Aristarchos på temat ikoner i den ortodoxa kyrkan. Ikonerna har ett teologiskt syfte, sade Aristarchos: de bekräftar inkarnationens verklighet. Men de har också ett pedagogiskt syfte – Kyrkan undervisar inte bara akustiskt utan också optiskt, som han uttryckte det. Och ikonernas roll är central: ärkebiskopen gick så långt som att säga att "den som tar avstånd från ikoner tar avstånd från Kristus".

En tredje föreläsning var STI-förståndaren Håkan Bengtssons om det antijudiska i den kristna kyrkans historia. Här placerades också Birgittas – genomgående negativa – utsagor och påståenden om judar i sitt samman-

hang: hon var till exempel ingalunda ensam om sin uppfattning att det var judarna, och inte romarna, som plågade och korsfäste Kristus. Men Bengtsson visade också, med utgångspunkt i Krister Stendahls tänkande, ett alternativt förhållningssätt – att låta den andre beskriva sig själv, att jämföra lika med lika och att utveckla en helig avund inför andra religioners rikedom.

Apropå rikedom var kanske den största upptäckten av alla hur mycket det trots allt finns att hämta hos Birgitta. Studiecirklande på nätet och en vecka i Jerusalem gav ingalunda Birgittamätnad, utan uppmuntrade snarast till mer och förnyat läsande, reflekterande och diskuterande.

SCSC-kalendarium

November – december

- 24/10–2/11 Studieresa för Missionskyrkan i Tibro. Resepedagog: Annika Eclund
- 27/10–3/11 Bysantinska nätverkets pilgrimsresa. Pilgrimspräst: Arkimandrit Tikhon.
- 3/11–15/12 Fältstudier för studenter från Örebro Teologiska Högskola. Handledare: Göran Sahlberg.
- 14–22/11 Studieresa för styrelsen i Bilda Svealand. Resepedagog: Jonas Hult.
- 19/11 Seminarium "Piccirillo in Memoriam", Professor Dr Claudine Dauphin och Professor Basema Hamarneh föreläser om bysantinsk arkeologi i Mellanöstern till minne av fader Michele Piccirillo, OFM
- 26/11– 6/12 Kurs för "ickevålds-tränare". Arr: Kristna Fredsrörelsen och Bilda.
- 15/12–10/1 Studiecentret stängt.

Ur SCSC:s bibliotek

Obama en av många som försökt

Kan Barack Obama, snart mottagare av Nobels fredspris, skapa fred mellan Israel och palestinierna? Internationellt knyts förväntningar till den amerikanske presidentens ansträngningar. Bland de närmast berörda, israelerna och palestinierna, är förhoppningarna mer dämpade. Hur kan det komma sig?

En av flera förklaringar är nog att så många har försökt. Från sent 1800-tal till våra dagar har världens stormaktsledare brottats med frågan hur man ska kunna ge världens judar rätten och förutsättningarna att skapa ett eget "nationellt hem", utan att på samma gång kränka eller tvinga bort andra folkgrupper eller religioner. Den har följt alla amerikanska presidenter, från 1940-talets Harry S. Truman till dagens Barack Obama.

En omfattande men lättillgänglig historisk exposé över konflikten kring Israel-Palestina och dess internationella komplikationer finns nu i boken *Ett land två folk*, skriven av journalisten Sören Wibeck (Historiska media).

Foto: Maria Wälsten

Vägra styrkan din aktning

För några år sedan föll jag i förtvivlan. Jag hade under en lång period försökt få grepp om Israel-Palestina-konfliktens moral. Men jag tyckte att hur jag än vände och vred på hårda fakta var allt de kastade tillbaka, en bild av mig själv. När jag bytte position, förändrades också bilden.

Först i mötet med en text av Simone Weil förstod jag varför. Att se är en andlig aktivitet. Att döma i en långvarig konflikt är därför något mycket vanskligt. Vår förmåga att se står i direkt proportion till vårt eget hjärtas ödmjukhet och integritet.

Simone Weil skrev *Iliaden eller sången om styrkan* under andra världskrigets första år, 1939–40, som en reflektion över en flertusenårig krigsskildring. Även om den aktuella situationen i Europa inte nämns i texten är den ändå påtagligt närvarande. Huvudpersonen i *Iliaden* är styrkan. Det är den och dess verkningar i människornas liv genom historien som gestaltas.

”Lika obönhörligt som styrkan krossar, lika obönhörligt berusar den både sina ägare och dem som tror sig äga den. Ingen äger den i verklig

mening... Där finns ingen, som inte tvingas att någon gång böja sig för övermakten”

I scen efter scen får vi följa hur människor ömsom upphöjs ömsom krossas av den. Skildringen är i sanning tragisk. Den är helt utan illusioner. Men det är just detta som gör den så enastående och viktig än idag.

Denna bittert sorgsna underton, som har sin grund i kärlek, och som omsluter alla utan åtskillnad, likt solens ljus.

Att se och erkänna denna grundläggande sanning om vår relation till styrkan, som gör oss alla, parter i konflikten eller betraktare, lika, öppnar för ett annat sorts handlande än det som normalt präglar världen.

Att älska och vara rättfärdig är möjligt endast om man känner styrkans makt i hela dess vidd och vägrar den sin aktning.

Du hittar hela Simone Weils text om Iliaden på SCSC:s hemsida. Den är hämtad ur Personen och det heliga, utgiven av Artos.

Text: Magnus Nordqvist

www.bilda.nu/scsc

KONTAKTA OSS GÄRNA! | Besöksadress Innanför Jaffaporten i Gamla stan
Tel +972 2 626 42 23 | Direktör Sune Fahlgren, mobil +972 (0) 547 305 796
Koordinator Hania Kassecieh, mobil +972 (0) 545 315 739